

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Andreae Alciati Emblemata

Alciati, Andrea

Patavii, 1661

In auaros, vel quibus melior conditio extraneis offertur. Emblem XC.

[urn:nbn:de:bsz:31-127360](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-127360)

In avaros, vel quibus melior conditio ab
extraneis offertur.

EMBLEMA XC.

DELPHINI insidens vada cœrula sulcat Arion ;
Hacq; aures mulcet, frenat & ora sono.
Quàm sit avari hominis, non tam mens dira ferarum est :
Quiq; viris rapimur, piscibus eripimur.

COMMENTARI I.

L **E**X nauis pernici nautæ Arionem citharæduis deieciunt unâ cū cithara ; sed hunc Delphinus excepturus præstolatur. E longinquo verò illius tergo insidens citharam pulsat Arion, & ad portum hoc vectore enatat. Delphini sunt pisces hominum amatores; linguam habent contra naturam aquatiliū, mobilem, breuem & latam, non differentem à suilla. Atro musica mulcentur; pro voce genitum edunt hu-

mano similem. Dorsum habent repandum & rostrum simum, unde & Simonis nomine gaudet. Obuiam nauigijs veniunt, aludunt etiã, & quavis plena prætereunt vela: nullum est animal quod celeritate non excellant.

ID extulit è Græco *βιάροπος* hexasticho, quod est 1. Epigr. sic autem:

βιάρος ὄτ' εἰσέλθοι τυρανίδος † ἰγγυδα
ἀντὶς

II.
Fons Emblematis
I. 272. 2.

Bb

90912

φορμι κίαν ἀκάτη θήκαν ὑπὲρ βύθιον.
Αὐτίκα μὲν κισάρη λιγυρηΐ διζατο
Δελφίν

Σύνθρονον. ἐκ δὲ βυθῆ νίχεθ' ἑλισσόμενος,

Μίχρως ἰπ' ἰδμὸν ἔκελσε κορίνθιον.
ἤρα θάλασσα

Ἰχθύς ἀνδρώπων εἶχε δίκαιοτίρας.
Ad verbum sic sonat:

Fures quando marini Tyrrhenum prope
vorticem

Citharædum de nauī posuerunt gurgite
mergendum,

Statim eum cum cithara arguta suscepit
delphin

Sessorem: ex profundo autem enatauit e-
mergens:

Vsq; ad Isthmum appulit Corinthium Cer-
tè mare

Pisces hominibus habuit tum equiores.
Sic autem reddidit Minos:

Præcipitem ἐ ναυὶ citharædum aliquando
latrones

In vastum pelagi fortè dedere fretum;
Protinus in medijs delphin apparuit undis,

Illicio grata dulci sonaq; chelyr:
Sessoremq; isthmū deuenit adusq; Corinthi,

Fluctibus ἔκ medijs reddidit incolομῶ.
Hinc patet in domito meliores aquore nasci

Pisces, quā tellus gignat alumna viros,
Extac & aliud eiusdem Bianori lib. 4. Epi-
gram. εἰς εἰκόνα ἀρίωνος τῆ κισαρῶδῆ,

quod talè est:

ἔσπσεν Περίανδρος ἀρίωνος εἰκόνα ταῦ-
την,

καὶ τὸν δὲ λαλὺ μιν ὄσιδρον μα νηζά-
μενον

εἰνάλιον δελεῖ ἵνα. κίχρως δ' ὄπ' Ἀρίωνι
μυθός,

Κτενέμεθ' ἀνδρώποισι, ἰχθύσι σω-
ζόμεθα.

Quod sic ferè ad verbum vertit Sanctius:
Constituit Periander Arionis icona talem,

Expertum ut hominē pisce vehi videas,
Delphin piscis erat. quid Arionis indicat
icon?

Nos pisces seruant, interimūt homines.
Ferè idem cecinit Faustus Sabæus:

Erexit statuam Periander Arionis, ἔκ qui
Equora sulcanti tergora curua dedit,

Delphini mōstrat placidi pia fabulæ,
quantum

Exuperent homines impietate feras.
Historiam, seu (sū maus) fabulam copio-

sè tractauit Herodorus lib. 1. qui inscribitur
Clio, & post eum eleganter A. Gellius
lib. 16. cap. 19. item C. Iulius Higinus in
poetico astronomico, cū loquitur de Del-
phino, & Plinius lib 9. cap. 8. Plutarchus
in conuiuio septem Sapientum. Ea autem
sic habet: Arion citharædus excellentissi-
mus, arte sua pecunijs multus partis cū
patriam repeteret Corinthum, in piratas
incidit, qui nummorum causa consilium
ceperunt de eo interficiendo. Quod vbi
animaduertisset, impetrata ab eis venia fi-
dibus cecinit; tum statim ἐ προτα sese in
profundam deiecit: quem subito à delphi-
no exceptum, & dorso Corinthum vsq;
vectum aiunt. Sed cur non apponimus
huc Ouidij carmina ex 2. Pastor. ipsa ven-
tate venustiora?

Quod mare non nouit? qua nescit Arionæ
tellus?

Carminè currentes ille tenebat aquas.
Sape sequēs agnā lupus est à voce retentus:

Sape auidum fugiens restitit agna lupū.
Sape canes leporesq; iacere sub umbra:

Et stetit in saxo proximæ ceruæ lea.
Et sine lite loquax cū Palladis alite cornix

Sedit, ἔκ accipiri iuncta columba fuit.
Cynthia sape tuis fertur, vocalis Arion,

Tanquam fraternis obstupuisse modis.
Nomen Arionii Siculas impleuerat vrbes,

Captaq; erat lyricis Ausonis ora sonis.
Inde domum repetens puppim conscendit
Arion,

Atq; ita quasitas arte ferebat opes.
Forsitan infelix ventos, undasq; timebas;

At tibi nauis tua tutius aquor erat.
Namq; gubernator districto constitit ense,

Cateraq; armata conscia turba manu.
Quid tibi cum gladio? dubiam rege nauis

ta puppim,
Non sunt hac digitis arma terenda tuis.

Ille metu panidus, mortè non deprecor, iugt,
Sed liceat sumpta pauca referre lyra.

Dant veniam, ridentque moram: capis ille
coronam.

Qua possent crines, Phœbe, decere tuos.
Induit ἔκ Tyrio distinctam murice pallam;

Reddidit ista suos pollice chorda sonos.
Flebilibus numeris veluti canentia duxæ

Traiectus penna tempora cantat olor.
Protinus in medijs ornatus desiluit undas,

Spargitur impulsa coerulea puppis aquæ.
Inde (sive maius) tergo delphina recuruo,

Se memorant oneri supposuisse nouo.

Arionis
citharæ-
di à Del-
phino ser-
uati histo-
ria.

Ille

Ille sedet, citharâq; tenet, precîûq; vehendi
Cantat, & aequoreas carmine mulcet a-
quas.

Dij pia facta vident: astris delphina recepit
Iupiter, & stellas inussit habere novem.

Alludit ad hanc historiam Propertius, elegia 2. ad Cynthiam, de somnio naufragij:
Sed tibi subsidio delphinum currere vidi;

Qui puo Arioniam vexerat ante ratem.

Habetur venustum & elegans ecstochou Philippi lib. 1. Epigram. Græcorum, vbi philomela gloriatur se vestam esse delphino; quo factò colligit fabulam de Arione non fuisse vanam nec fictitiam. Quod si propter Græcæ compositionis leporem apposerit, nihil me peccaturum arbitror.

Epigram- μαφομένη βορην, επεπατάμην υπηρ
ma de del αλμης.
phino phi πνει γαρ μοι δρημης ηπιος εδ' ανημος.
lomela ve αλλά με την μελιγρυην ανδρα, διζατο
Ετορ.

Delphin, και πτηνην ποντιος ηνιόχει.
πισοτάτω δ' ερίτη πορθμευομένη, τόν
ακωπον

ναυτην τη ζόματος θέλων γυνη κιδάρη.
επρεσιν δελφινες αει μύθησιν αμισθον
ηνυσαν. ε λεύσης μύθος αριονιος.

Cuius epigrammatis sensum sic vertere conabatur Sanctius:

Præpetibus pemis vento bacchante ferebar
Per mare Bistonio, qui mihi sauius erat.

Sed me dulcisonam suscepit ædona curvo
Pontiuagus delphin corpore piscis: auē.

Qua fido tranans spaciosum in remige pontum,

Mulcebam varijs corda marina sonis.
Delphini Musas (naulo sine) sape tulerunt:

Nam neq; Arionia fabula falsa fuit,
Porro de delphini natura, & eius in hominem amore testatur Gellius lib. 7. cap. 8.

& Plinius lib. 9. cap. 8. hic refert de delphino, qui è pauperis cuiusdam pueri, ex Baidano Puteolos in ludum literarium itantis manu passus, dorsum præbebat ascensuro, pinnæ aculeos velut vagina condens: receptumq; Puteolos per magnum æquor in ludum ferebat, simili modo reuehens pluribus annis: donec morbo extincto puero, subinde ad confuetum locum ventitans, tristis & mœreri similis, ipse quoq; (quod nemo dubitare) expirauit. Leonicus quoque de var. histor. lib. 1. cap. 53. ex Pausania refert, se vidiſſe delphinum à puero vocatum, subito aduentaro solitum, illumq;

Delphin pueri ad ludum ferens.

dorso acceptum, leniter per mare ferre cōsuetum, collati in se beneficij memor: de quo ille. Quamobrem, inquit, vera esse illa, quæ de citharædo Arione Herodotus, Plinius, & pleriq; alij referunt, haud magna cum re credi potest. Enalum etiam adolescentem in mari à Delphinis seruatum, eodem penè quo Ariona modo, retulit in Symposio septem sapientum Plutarch. Idem narratur de Telemacho puerulo; qui cūm fortè in mare decidisset, excipientibus Delphis, ab imoq; retrahentibus, euasit. Ait idem Plutarch. ad finem disputationis, qua inquitit, An sit aliquid in brutis rationis. Sed hæc plusquam satis. De Arione consule etiam Mytholog. Nat. Comitis lib. 8. cap. 14.

Delphinus à puero vocatus parvulus.

DELPHINI insidiens] Delphin piscis marinus, celerissimus & φιλάνθρωπος. Delphinum muscum signum ideo dici (vt & hoc addam) Arati interpret scribit, quod nouem stellis insignitus sit, vt testatur Ouid. Fastor 2. qui est Musarum numerus.

III. Delphinus cum signum muscū.

Vade cœrula] mare cœruleum. Vadum non rarò pro mari ponitur apud Poetas.

Vadū pro mari.

Catull. Argonaut. Ausi sunt vada salsa cita decurrere puppi.

Et Virgil. 7. Æneid. Litus ad Ausonii tot p vada cœrula vexit.

Sulcat] μεταθορα ab aratoribus, pro eo quod est, lecat, profcindit, transgreditur.

Hæc quoq; translatione vsi sunt Virgil. 5. Æneid. Ouid. 1. de Ponto, & alij.

Hocq; sono] lyrae suæ modulis. Hunc versum alij sic legunt:

Et cithara mulcet, franat & ora sono.
Aures mulcet] delphini. Virgil. 1. Æneid. dixit:

Et mulcere de dii fluctus, & tollere vatos. Paccauius, mulcere laudibus, pro mollite seu lenite, vt vult Festus. Ouid. 4. Trist.

Mulcere.

Pastor arundineo carmine mulcet oues. Franat & ora] translatio in verbo franat, ab equis sumpta, pro eo quod est, retinet, sistit, regit.

Viris rapimur, piscibus eripimur] Id paulò antè carmen Græcum expressit.

Η βα θαλασσα
Ιχθὺς ἀιθρόπων εἶχε δικμοτέρως.

Item eiusdem argumenti ex 4. Α'νθολογ. Epigramma supra adductum, cuius conclusio eadem cum Alciati versu vltimo:

Κτενόμειθ' ἀθρώποις, ἰχθύσι σωζόμεθα.
Cui cōuenit Ouid. illud ex 1. Trist. eleg. 4.

Δεῦρ' ἰσχυρὸς ἄνθρωπος
ἰσχυρὸς ἄνθρωπος

Cunq; minor Iouis sit, tumidis qui regnat
in vadis,

Illum Neptuni, me Iouis ira premit.
Non absimile huic Corn. Tacitus 3. Hi-
stor. dixit: Valenti mare tutius quàm lito-
ra & vrbes. Rapimur autem, hoc est, op-
primimur, lædimur. de medio tollimur:
rapere enim ad vim pertinet. Eripimur, li-
beramur, seruamur. Virgil. 6. Æneid.

Eripe me his iniuste malis.

IV. Avaritia
quantas
pernicies.

ARIONIS fabula non iniuria fle-
tur in crudelem & insatiabilem hominū
avaritiam, qui in vitam aliorum non verē
tur conspirare, quò bonis eorum & opibus
potiri quoquo modo queant. Hincq; ad-
monemur, mitiores esse feras in hominē,
quàm ipse homo in hominem sit. Hinc nō
immeritò Virgilius 3. Æneid. exclamat:

--- Quid non mortalia pectora cogis

Auri sacra fames?

Quid verò scelestius aut deterius ea cupi-
ditate habendi, quæ non modò sui facit
immemorem, sed etiam sibi & alijs exitia-
lem? Eam itaque rectè Meuaader appellat
μύζισαν ἀνθρώποις κακόν. Maximum ho-
minibus malum. Euripides verissimè,
ἀστὶς γὰρ ἰπὲρ τὸ πλεον ἔχειν τίφου κ' ἀνὴρ,
ἢ δὲν φρονεῖν δίκαιον, ἢ δὲ βέλτεται,
φίλοις τ' ἀμικτός ἐστὶ καὶ πᾶσιν πόλει.
Quisquis ambitiosum & auarum inge-
nium habet,

Nihil sapit iuste, neq; vult,

Difficilisq; amicis est, & toti ciuitati.

Ambire quem vides, auarum est viuere,

Is nec sapit, nec sapere vult prorsus sibi;

Indè est amicis est molestus ciuibus.

& Bion Sophista optimè ἦν φιλαργυρίαν
καὶ τὸ πόλιν πάσης καλίας εἶναι ἐβλήν.

nampe avaritiam esse metropolin omnium
vitiourum. Cur autem summum malum à

Auaritia
summum
malum.

quibusdam dicatur avaritia, in promptu
ratio est, quòd ea vix vnquam sola esse
queat: quippè cùm perpetuas habeat sibi
comites rapinam, periurium mendacium,
proditionem, atq; etiā parricidium, quod
exemplis longè multis perspicuum esse
potest: sed vnum ad rem præsentem satis
erit, quòd ex Aristotele protulit Aristony-
mus: Socios octo latrones de spolijs inter
se concertasse, ex quibus quatuor sunt in-
terfecti: deinde quatuor alios rursum eo
nomine dimicasse: vnde factum vt duo tā-
tū fuerint superstites, qui etiam cūm ri-
xandi finem non facerent, vnus ex omni-

bus ad extremum incolumis euasit. Sed
quid reliqui tādem futurum, si etiam dex-
tra in sinistra armetur? Hæc ille. Cicero
pro Quintio: Nullum est officium tam
sanctum atq; solenne, quod non avaritia
comminuere atq; violare soleat, Et quidē
statim omnis iustitia negligitur, & aliena
per iniuriam occupatur, cūm peccus aua-
ritia, miseraque cupidine feruet, ait Hora-
tius. Perplacet illud Iuuenalis, de avaritiar:
Inde fera scelerū caussa, nec plura venena
Miscuis, aut ferro grassatur sapius vllum
Humana mentis vitium, quā sacra cupido
Indomiti sensus: nam diues qui fieri vult.
Et citò vult fieri: sed qua custodia legum?
Id flecti verè potest ad exēpla miseræ pro-
scriptionis, non certè Syllanæ, vel trium-
viralis, sed Gallicanæ iam toties vsurpatæ,
non in citharædos (quibus facillè carere-
mus) sed in homines vitæ inculpatæ, sob-
rios, non rebelles, non reprobos, quietos,
qui minimè belligeri, imò ab omni dimi-
candi alieni insania, & in eadem quasi vecti-
naue publico & nefario tumultu, insontes
perierunt, aut extorres facti patria carere
coacti sunt. Et quis non vidit viros bonos,
certeque laudatos penè omnes extorres fa-
ctos diu exulasse, aut in exteris regionibus
mortuos, nec alio nomine à suis pullos,
quàm quòd insigniter improbi non essent,
aut factionem nullam alerent? Et quidem
certò scimus idem contigisse quibusdam
nostris vrbibus, atq; Milestiorum ciuitati,
apud quos nemini esse bono licebat. Sed
desisto iā, vt succurrat illud Tibulli eleg.
3. lib. 2.

Præda ferax acies auxit discordibus armis:
Hinc cruor, hinc cadas, mors propiorq;
venit.

Præda vngō iussit geminare pericula ponto,
Bellica cum dubijs rostra dedit vatibus.

Certè propter duo Pronomina, meum &
vnum, subinde homini imminet periculū
inde, vnde minimè oportet, ab homine sci-
licet: nam homo homini lupus. Nullum
malum frequentius, nullum pertinacius,
nullum blandius. Tempestas minatur an-
tequam surgat, crepant ædificia antequam
corruant, prænunciat fumus incendium:
ex solo homine subita pernicies, & eò dili-
gentius tegitur, quo proprius accedit. Er-
ras, si istorum, qui occurrunt, vltibus cre-
dis; hominis multi effigiem habēt, animos
ferarum. Nihil illas ad nocendum, nisi ne-
cessitas